

«Δημιουργούμε το σχολείο του μέλλοντος; Ναι ή όχι;»

Παιδεία. Όχι μία, αλλά δύο Ιφιγένειες δείχνει διαθέσιμη να θυσιάσει η κυβέρνηση: τους προηγούμενους υπουργούς της. Για ποια κατεύθυνση όμως επιθυμεί να έχει «ούριο άνεμο» το κυβερνητικό πλοίο της παιδείας; Σε τι «απέτυχαν» οι προηγούμενοι καπετάνιοι, ώστε να φτάσει ο Πρωθυπουργός να ζητά στις 2 Ιανουαρίου «προ ημερησίας διατάξεως συζήτηση στη Βουλή»; Γιατί τόση επισημότητα, τόσο πομπώδεις δηλώσεις πριν την έναρξη του «διαλόγου»; Οπωσδήποτε ο Δεκέμβρης έπαιξε το ρόλο του, η ρευστότητα της πολιτικής κατάστασης επίσης, είναι όμως μόνον αυτοί οι λόγοι; Να μας προβληματίσει η πρόσφατη ομολογία απραξίας της κυβέρνησης στην παιδεία και η -επιτέλους- παραδοχή μιας κάκιστης κατάστασης στο χώρο της; Προφανώς, όταν μάλιστα αυτή προέρχεται από τα πλέον υπεύθυνα -να την προφέρουν- χείλη. Στις πρώτες δηλώσεις του Υπουργού ΕΠΘ κ. Άρη Σπηλιωτόπουλου, μετά την πρώτη συνεδρίαση της πολιτικής επιτροπής διαβάζουμε:

1. Την ομολογία: *«η παιδεία, τουλάχιστον όσον αφορά στο σχολείο, που είναι το βασικό κύτταρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, πηγαίνει από το κακό στο χειρότερο».*
2. Τη διαπίστωση της πολυετούς αντισυνταγματικής πορείας: *«θέλουμε ένα σχολείο το οποίο να προάγει τη γενική παιδεία, θέλουμε ένα σχολείο το οποίο να προάγει την κριτική σκέψη... ή θέλουμε όπως σήμερα να αφήσουμε την κατάσταση, όπου -κακά τα ψέματα- από το σχολείο δεν βγαίνουν μορφωμένοι πολίτες; ...».*
3. Τη χλιαρή παραδοχή της αναξιοκρατίας (ευνοιοκρατίας-κομματοκρατίας) και των μηχανισμών χειραγώγησης: *«έχουμε απαξιώσει το ρόλο του εκπαιδευτικού».*

Τι τοποθετεί η κυβέρνηση στο άλλο τάσι της ζυγαριάς, ώστε να γύρει προς το θετικό το αποτέλεσμα; Τι προτείνει; Ποιες είναι οι πρώτες της εγγραφές πάνω στην tabula rasa;

1. Θέλουμε *«γενική παιδεία»*. Απορρίπτουμε τη *«στείρα απομνημόνευση»*. Θέλουμε *«να φτιάξουμε ένα σχολείο το οποίο θα επιτρέπει σε ένα παιδί να μπορεί να σταθεί στα πόδια του σαν ένας στοιχειωδώς μορφωμένος πολίτης, ένας ενεργός πολίτης, που να έχει δηλαδή κριτική σκέψη, που να έχει στάση ζωής, να έχει άποψη, να μπορεί να κρίνει, να συγκρίνει και να αποφασίζει.»*
2. Θέλουμε *«ένα σχολείο το οποίο να δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να έχουν δημιουργικές δεξιότητες τις οποίες να ξεδιπλώσουν, να κινητροδοτήσουμε τα таланτά, ένα σχολείο το οποίο θα έχει ζώνες πολιτισμού.»*

Να σχολιάσουμε σύντομα δύο στοιχεία: Α) την όψιμη παραδοχή των πασίγνωστων αγκυλώσεων που οδηγεί στην κραυγαλέα αντίφαση: πώς φτάνει να ασχολείται μια κυβέρνηση **σήμερα** με ζητήματα των οποίων η ανάγκη επίλυσης την ανέδειξε στην εξουσία το **2004** με άνετη κοινοβουλευτική στήριξη; Επί υπουργίας Γιαννάκου η επίσημη δικαιολογία ήταν: «επεμβαίνοντας στην τριτοβάθμια, θα επηρεάσουμε ταχύτερα το αποτέλεσμα της παιδείας» Β) Η κυβέρνηση επιλέγει ως χρόνο συζήτησης την περίοδο της «οικονομικής κρίσης» που της δίνει (επικοινωνιακά) τα περιθώρια να μην της ασκηθεί η μέγιστη πίεση για την άμεση χρηματοδότηση του όποιου πακέτου μέτρων. Τα επιχειρήματά της όμως δεν άλλαξαν. Συνεχίζει να κινείται μεταξύ του «δεν έχουμε» και του «δεν δίνουμε», όπου για το πρώτο φτάνει οι «πλεονασματικοί προϋπολογισμοί» του ΠΑΣΟΚ, ενώ για το δεύτερο, η άρνηση της κοινωνίας να δεχθεί αδιαμαρτύρητα τις «μεταρρυθμίσεις», δηλ. *«περισσότερες δαπάνες για τη συντήρηση της ίδιας κατάστασης είναι σε βάρος όλων»*. Συμπληρωματικά, μπορούμε να γελάσουμε/κλάψουμε με τις κυβερνητικές δηλώσεις για το 5% του ΑΕΠ και γενικότερα περί χρηματοδότησης της παιδείας.

Εκτός Tabula: ο εκπαιδευτικός, ο μαθητής, ο ...πολίτης και ο θεσμός

Πρώτο συμπέρασμα λοιπόν, ότι η κυβέρνηση έχει στόχο σταθερό, άρα, όσον αφορά στην «κακή κατάσταση» παραδέχεται αορίστως το ελάχιστο, για να κρύψει το μέγιστο που βοά ως συγκεκριμένη καθημερινότητα. Ποια είναι η κυβερνητική πρόταση για την **αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού**; Δεν βρήκε μια φράση να πει γι' αυτό το θέμα;

Ας πούμε εμείς τι συμβαίνει, ας διαψεύσει η ίδια, αν μπορεί. Πρόσφατη είναι η ποινική αθώωση των βαθμολογητριών που το ΥΠΕΠΘ χαρακτήρισε «επίορκες» τιμωρώντας τες παραδειγματικά σε πειθαρχικό επίπεδο και ζητώντας στη συνέχεια αυστηρότερες ποινές. Ακόμα ψάχνει το κίνητρο των δύο καταγγελλουσών ο διενεργήσας την ΕΔΕ. Πρόσφατη είναι η εικονική, υπηρεσιακή διαβούλευση για δύο θέματα: *ονοματοδοσία σχολείων* και *επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού*. Σε ασφυκτικά πλαίσια χρόνου και με οικτρές - κατά περίπτωση- μεθοδεύσεις, σύρθηκαν οι εκπαιδευτικοί σε επίπεδο συλλόγου διδασκόντων, να διατυπώσουν τη γνώμη τους. Όχι, δεν αθώνονται οι εκπαιδευτικοί, όμως η κύρια ευθύνη ανήκει στο ΥΠΕΠΘ. Ας παίρνουμε πάντα την καλύτερη εκδοχή: έστω ότι απορρίπτει όλα όσα έγιναν ο νέος υπουργός, η νέα κυβερνητική πορεία. Ωραία! Ακούσατε όμως αυτοκριτική ουσίας ή προβληματισμό στο επίπεδο της *ημετεροκρατίας*; Στη διαδικασία της στελέχωσης του διοικητικού και του παιδαγωγικού ιστού του ΥΠΕΠΘ; Στο επίπεδο της δομής και λειτουργίας των Υπηρεσιακών Συμβουλίων; Στο διαρκώς αυξανόμενο αριθμό των ωρομίσθιων; Ο κακοπληρωμένος και ο εκφοβιζόμενος εκπαιδευτικός είναι αυτός που θα κληθεί να υλοποιήσει το νέο σχολείο; Ο χειραγωγημένος και ο όμηρος του συστήματος είναι αυτός που θα δημιουργήσει τον ανεξάρτητο-κριτικό νου, το μορφωμένο πολίτη; Μήπως όλα αυτά θα επιχειρήσει να τα κρύψει η κυβέρνηση πίσω από μια φιλολογία για την απουσία της ΟΛΜΕ από το διάλογο;

Εκτίθεται με το χειρότερο τρόπο μια κυβέρνηση και πηγαίνει την πολιτική ζωή πολύ πίσω, όταν διοργανώνει εθνικό διάλογο, βάζοντας ως πρώτο στόχο την κατίσχυση του συντάγματος. Γιατί το άρθρο 16 §2 προβλέπει όσα ανέφερε ο Υπουργός (αλλά και ο Πρωθυπουργός) περί **μόρφωσης και ελεύθερου πολίτη**. Αλλά και γιατί ορκίζεται πάνω στον καταστατικό χάρτη της χώρας η κυβέρνηση πριν αναλάβει. Πώς έρχεται σήμερα, ανερυθρίαστα να δηλώσει, ότι θέλει να επαναφέρει σε ισχύ τις διατάξεις του; Πρώτη φορά όμως γίνεται τέτοια προσβολή; Πώς να ξεχάσουμε ότι ο Πρωθυπουργός που «δεν παίζει με τους θεσμούς» ζητά εκλογές για να καταρτίσει προϋπολογισμό, μόλις δε επανεκλεγεί, αλλάζει τον εκλογικό νόμο. Πώς να ξεχάσουμε την ψηφοφορία «ζαβολιά» στη διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος; Χρειάζεται αφασία για να σβήσουμε από τη μνήμη την εικόνα των κυβερνητικών βουλευτών που δρουν ως κομματικοί ποιμένες, την εικόνα κυβερνητικών βουλευτών που βάζουν ψηφοδέλτια στην τσέπη αντί στην κάλπη, όλα αυτά, μέσα στο ναό της δημοκρατίας. Ας είναι όμως. Να συνεχίσουμε με την προϋπόθεση: από δω και πέρα, όλα σύννομα, όλα για την επίτευξη του «εθνικού στόχου».

Ας μας διαφωτίσει κάποιος: Τι εμπόδιζε τόσα χρόνια την κυβέρνηση να πατάξει τη «στείρα απομνημόνευση», την απουσία «μόρφωσης», την απαξίωση του διδάσκοντα; Τι εμποδίζει την κυβέρνηση που προβαίνει σε όλες αυτές τις διαπιστώσεις, να κάνει σήμερα ΕΝΑ - τουλάχιστον - βήμα: να αφαιρέσει από τον διοικητικό μηχανισμό του ΥΠΕΠΘ τη δυνατότητα να παζαρεύει, να εκβιάζει, να ανταλλάσσει, τελικά, τη «μάθηση» με τη «μάθηση». Εκτός κι αν μπορεί να εξηγήσει γιατί η πρώτη «μάθηση» (=ύλη) εξακολουθεί να θεωρείται ανώτερη της δεύτερης («μάθηση»=εκπαιδευτική εκδρομή). Μέσω αυτής της διαδικασίας κυνικά ομολογείται, ότι το ΥΠΕΠΘ ουδόλως ενοχλείται, αν η πολυήμερη εκδρομή και τα **πρόσθετα (!) εκπαιδευτικά προγράμματα** αποκτούν έναν ακόμα εκπτώτικο ρόλο: την αποτροπή της «κατάληψης». Η υποκριτική διάθεση με την οποία το ΥΠΕΠΘ γίνεται προστάτης της «ύλης» γίνεται το συντομότερο ανέκδοτο, η τραγική

ειρωνεία, καθώς στη βιασύνη της η προηγούμενη ηγεσία δεν πρόσεξε ότι συμπεριέλαβε στον πολυδιαφημισμένο λογότυπο του υπουργείου και τον τύπο του Αϊνστάιν για τη σχέση μάζας και ενέργειας. Με την παρατήρηση αυτή μπαίνουμε στο σημαντικότερο τμήμα των δηλώσεων της κυβέρνησης. Σημαντικότερο, όχι γιατί έχει μεγαλύτερη βαρύτητα από άλλα θέματα, αλλά γιατί με το μέγεθος της αντίφασής του δείχνει ότι η κυβέρνηση έχει για την παιδεία μια σταθερή στόχευση, που επιλέγει να μην εκφράσει ανοιχτά, προσπαθώντας να την πετύχει πλαγίως.

Πολλές «ζώνες» και ιδιωτικές πρωτοβουλίες βρε παιδιά..

Από τη μια πλευρά, μας μιλά η κυβέρνηση για «γενική παιδεία», από την άλλη, για «δημιουργικές δεξιότητες» και «κινητροδότηση ταλέντων», από τη μια πλευρά, μας μιλά για «μόρφωση», από την άλλη, για έξτρα «ζώνες πολιτισμού», από τη μια πλευρά, μας μιλά για μείωση του αριθμού των μαθημάτων και των πληροφοριών, από την άλλη, σιγή για επανεξέταση της «ευέλικτης ζώνης». Συνεχίζεται δηλαδή η αντίφαση της διακηρυγμένης «διαθεματικότητας» που συνήθως καταλήγει ως «επιφανειακότητα» και «αποσπασματικότητα».

Ένα είναι το νέο στοιχείο, αλλά κι αυτό προέρχεται από την αναπαραγωγή των «ευρωπαϊκών στόχων παιδείας»: η περιβόητη σχέση «παιδείας και πολιτισμού». Πώς νοείται αυτή, πώς εντάσσεται το δεύτερο στο πρώτο; Η κυβέρνηση που έχει αποδείξει από το 2004, μέσω του αρμόδιου υπουργείου, πώς εννοεί τον «Πολιτισμό», έρχεται με ορμή και περηφάνεια να τον ενσωματώσει στην παιδεία. Η «*κινητροδότηση ταλέντων*» και το πώς θα αποκτήσουμε «*καινούριους καλλιτέχνες, τους καλλιτέχνες του αύριο*» κυριαρχούν στις σημερινές ανησυχίες της! Μόνο που για «κινητροδότηση» μιλά η κυβέρνηση όταν οι τράπεζες βραβεύουν τη μαθητική αριστεία. Όσο για την καλλιτεχνία; Βιβλίο μπορεί να γράψει κανείς. Θα περιέχει μεταξύ άλλων: την προώθηση του εμπορικού πνεύματος μέσω των μαθητικών καλλιτεχνικών αγώνων με δέλεαρ το λαϊκισμό του star system, την εγκατάλειψη/ απαξίωση των μουσικών σχολείων, την προβληματικά διχασμένη μουσική παιδεία μεταξύ δύο υπουργείων, την προώθηση πνεύματος «γιουροβίζιον» στις καλλιτεχνικές αναζητήσεις των μαθητών μέσα από τα εκτός κορμού πολιτιστικά σχολικά προγράμματα, τον προσδιορισμό του σκοπού του μαθήματος της μουσικής στο ΔΕΠΠΣ: «*καλλιέργεια της ικανότητας για αισθητική απόλαυση*».

Αν η κυβέρνηση είχε τη διάθεση να διακρίνει την «ψυχαγωγία» από τη «διασκέδαση» και την «αγωγή του πολίτη» από την «επιχειρηματικότητα», θα ενσωμάτωνε στον κορμό των μαθημάτων όσα αξιολογεί ως «άκρως σημαντικά»: τα θέματα πολιτισμού. Δυστυχώς, ο πολιτισμός είναι γι' αυτήν μόνο ζήτημα οικονομικό, οπότε καταρρέουν τα άρτι δηλωθέντα περί προτεραιότητας της «γενικής παιδείας». Δεν έχει την πρόθεση η κυβέρνηση, ούτε καν το ρόλο των μουσικών σχολείων να ξεκαθαρίσει. Γιατί άραγε θεωρήθηκε αναγκαία η αλλαγή διοργανωτή των μαθητικών καλλιτεχνικών αγώνων; Γιατί πανηγυρίστηκε σχεδόν η μεταφορά τους από το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας στη Γ.Γ. Νέας Γενιάς; Ο νυν Υπουργός κάλεσε με τον τρόπο του τον πρόεδρο της επιτροπής των καλλιτεχνικών μαθητικών αγώνων (που τοποθέτησε ο προηγούμενος Υπουργός) σε παραίτηση. Η νέα επιλογή προέδρου φωτογραφίζει έναν άλλο στόχο. Φτάνει αυτό; Ας ζητήσει μια συνάντηση ο υπουργός με τον πρόεδρο της Καλλιτεχνικής Επιτροπής των Μουσικών Σχολείων. Δε θα ήταν δείγμα υπηρέτησης του ρόλου του να κάνει ο πρόεδρος έναν απολογισμό του έργου του και να υπερασπιστεί δημόσια το θεσμό των Μουσικών Σχολείων τουλάχιστον με την ίδια θέρμη που δημόσια υπερασπίστηκε το θεσμό της Eurovision; Μήπως όμως δεν είδαμε άλλες επιλογές της κυβέρνησης σε ζητήματα «πολιτισμού», όπως στο χειρισμό του βιβλίου ιστορίας της ΣΤ Δημοτικού και στην επιμονή του προσδιορισμού του «Ελληνα, Ευρωπαίου πολίτη» κατά τη φραγκική άποψη;

Το μοντέλο που μοιάζει να υπηρετεί η κυβέρνηση δεν είναι ο πολίτης με «στάση ζωής», ούτε ο «μορφωμένος» πολίτης αλλά ο πελάτης του κομματικού συστήματος, ο μοιρολάτρης, που διαμορφώνεται έτσι, επειδή του στερήθηκε η δυνατότητα γνωριμίας και εξήγησης του κόσμου, ο υπάκουος, ανθεκτικός στις αυθαιρεσίες, ο απασχολήσιμος / ημίανεργος που θα δέχεται αδιαμαρτύρητα τις αλλαγές εργασίας προκειμένου να επιζήσει. Μάλλον έχει παραιτηθεί του δικαιώματος να διαμορφώνει τους κοινωνικούς κανόνες η κυβέρνηση. Παντού και πάντα δείχνει να περιμένει το ιδιωτικό κεφάλαιο να επιτελέσει το ρόλο αυτό. Η δήλωση πολιτικού αμοραλισμού, η προτρεπτική δήλωση θεσμικής εκτροπής του Α. Λυκουρέντζου για ανάγκη *«αρωγής και συνδρομής παραγόντων της ιδιωτικής πρωτοβουλίας που έχουν τη δυνατότητα όχι μόνο να προβλέψουν αλλά και να διαμορφώσουν εν πολλοίς το κοινό μας μέλλον»* ισχύει, πρακτικά, στο ακέραιο. Εδώ φαίνεται καθαρά, ότι δεν μιλάμε απλώς για έναντι ανταλλαγμάτων χρηματοδότηση της παιδείας από τον ιδιώτη, αλλά για καθορισμό του περιεχομένου της. Ποια, αλήθεια, μεταβολή κυβερνητικής πορείας διαπιστώνεται σήμερα στις συναινετικές πρωτοβουλίες της; Τι άλλαξε; «Σύνδεση της εκπαίδευσης με τη βιομηχανία και την επιχειρηματική δραστηριότητα» μας έλεγε τότε, το ίδιο μας λέει και σήμερα. «Σύμβαση παραχώρησης» είναι το σύνολο της κυβερνητικής πολιτικής στην παιδεία. Ας προτείνει τουλάχιστον η κυβέρνηση την επαναδιατύπωση του 16-2 του συντάγματος, κάτι που είχε το θάρρος να πει ξεκάθαρα στη σχετική συζήτηση ο Κυριάκος Μητσοτάκης (10-1-2007).

Συμπερασματικά

Πόσο φαιδρά φαντάζουν τα κακοστημένα καρότα της πρόσκλησης για «συνεννόηση»: πάταξη της «στείρας απομνημόνευσης», και πέρασμα στο ουμανιστικό μοντέλο παιδείας που θα παράγει τον «μορφωμένο πολίτη»; Πόσο έντονα αντιφάσκουν με το κυβερνητικό *litemotif* της «υπευθυνότητας». Πόση έρευνα χρειάζεται για να διαπιστώσει κανείς το κεντρικό πρόβλημα στα σχολεία: η έλλειψη ενθουσιασμού και η διάχυτη ανία που διαπερνά το σύνολο του ανθρώπινου παράγοντα αποδεικνύει ότι η **στόχευση της παιδείας** είναι ουσιαστική στα χαρτιά, ανούσια στην πράξη. Αν σήμερα οι δάσκαλοι μπορούσαν με άλλο τρόπο να εξασφαλίσουν 1200€ αν σήμερα καταργούνταν οι «απουσίες» για τους μαθητές, πόσοι αλήθεια, θα διάβαιναν το κατώφλι του σχολείου αύριο; Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η κυβέρνηση είναι συνεπής στην πολιτική της για την παιδεία. Τα ίδια που μας έλεγε πριν χρόνια, μας λέει και σήμερα. Σήμερα όμως, με αγανάκτηση, με την αγανάκτηση που αυθόρμητα κυριεύει έναν μη ασκημένο δάσκαλο, που δεν καταλαβαίνει γιατί δεν χωρούν τόσο απλές έννοιες στο μυαλό ενός μαθητή. Ενώ η βασιλόπιτα του 2009 βρίσκεται ακόμα στο τραπέζι, ο Πρωθυπουργός ζητά συζήτηση στη Βουλή, έρχεται στις 23 Ιανουαρίου στην εθνική αντιπροσωπεία ως παράγων συναίνεσης και εκεί θέτει ένα κεντρικό δίλημμα: **«Δημιουργούμε το σχολείο του μέλλοντος; Ναι ή όχι;»**. Το δίλημμα νέο, το σύνθημα παλιό. Μόνον η συνθηματολογία μεταβλήθηκε, ίσα για να δικαιολογείται και η αλλαγή ηγεσίας στο υπουργείο. Λίγο πιο πίσω η «καινοτομία», η «δημιουργικότητα», το «έξυπνο σχολείο», λίγο πιο μπροστά το «σχολείο του μέλλοντος».

Βλ. και αναφορές:

[«Δημιουργούμε το σχολείο του μέλλοντος; Ναι ή όχι;» \(2009\)](#)

[Η sedes materiae του Συντάγματος για την Παιδεία \(2007\)](#)

[Άνοιξη της Ευρώπης 2009](#)

[Πολιτική Παιδείας 2007-08 - Λόγια και έργα του Υπουργού ΕΠΘ Ευριπίδη Στυλιανίδη](#)

[«Παιδεία ή Εκπαίδευση - Το παράδειγμα των Μουσικών Σχολείων. Το μάθημα της μουσικής» 8ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΟΛΜΕ \(2008\)](#)

15-3-2009

Στέργιος Ζυγούρας
Καθηγητής στο Μ.Σ.Θ.